

Eduards Skvireckis, Marika Kupče

LU Bibliotēka

ŠAHS LATVIJAS UNIVERSITĀTĒ

Interese par šahu Latvijas universitātē ir bijusi liela visos laikos un 1923. gada pavasarī aktīvākie studējošie šahisti nodibināja L.U. studējošo šaha biedrību, kas darbojās līdz 1929. gadam. Pēc tam studenti iesaistījās jaundibinātās biedrības Universitātes Sports šaha sekcijā. 1937. gadā Universitātes Sports sarīkoja pirmo Baltijas valstu studentu šaha olimpiādi (SELL), kurā latviešu studenti ieguva 1. vietu. Šajā laika posmā plašu atsaucību guva atsevišķu organizāciju starpā izcīnītie komandu turnīri. Arī periodā pēc 2. Pasaules kara šaha vēsturē ievērojamu vietu ieņēma Latvijas Valsts universitātes (LVU) šahisti.

Partija pirmajā Baltijas valstu studentu šaha olimpiādē (SELL).

Voldemārs Mežgailis pret Paulu Keresu (Igaunija).

Foto Krusta-mīkla, Šachs, Bridžs : latviešu gara sporta žurnāls, 1938. Gads.

Uzplaukums šahā sākās ar 50-tajiem gadiem, kad virkne LVU studentu kļuva par Latvijas PSR čempioniem šahā. 1987. gadā nodibināja LVU Šaha klubu, kuru no 1992. gada vadīja lielmeistars Aivars Gipslis un kurā četras reizes nedēļā notika teorētiskās un praktiskās nodarbības. Pieauga šahistu sportiskie rezultāti, piedaloties gan individuālajos, gan komandu čempionātos. Sākot no 1994. gada LU studenti sāka piedalīties Latvijas un starptautiskajos šaha turnīros.

Gandrīz gadsimta laikā šahā izveidojušās daudzas spēcīgas personības: Vladimirs Petrovs, Marks Pasmans, Jānis Kļaviņš, Mihails Tāls, Jānis Klovāns, Aivars Gipslis, Benita Vilerte, Anda Šafranska, Agnese Sīpola, Rolands Bērziņš, Arturs Bernotas un daudzi citi.

[..] šahu vajag ne tikai spēlēt, bet arī mīlēt.

(Aivars Gipslis, starptautiskais lielmeistars šahā)

1920. - 1944. gadi

1936. gadā Universitātes Sporta (US) komanda uzvar somu studentu komandu Helsinkos, savukārt 1939. gadā US komandai 1. vieta SELL šaha olimpiādē Helsinkos. Šajā periodā aktīvi spēlēja Vladimirs Petrovs (1908-1943) – pirmais Latvijas šaha lielmeistars, 1931. gadā pārstāvēja Latviju 4. Nāciju šaha turnīrā Prāgā (Čehija), 1935. gadā Šaha olimpiādē Varšavā (Polija), 1939. gadā Šaha olimpiādē Buenosairesā (Brazīlija). 1940. gadā P!K! pirmajā un vienīgajā šaha turnīrā uzvar LU studentu korporācija Lettgallia (Laimonis Mangalis, A. Mitenbergs, P. Soms, K. Grauze, E. Brēmanis, J. Vāgners).

Latvijas šahistu komanda Šaha olimpiādē Buenosairesā.

No kreisās: Tenis Melngailis, Vladimirs Petrovs, Milda Lauberte, Lūcijs Endzelīns. Foto: Vikipēdija

Vladimirs Petrovs. Foto Russkije.lv

Vladimirs Petrovs bija 1929. gadā dibinātās LU krievu studentu korporācijas «Ruthenia» biedrs. 1931. gadā viņš pārstāvēja Latviju 4. Nāciju šaha turnīrā Prāgā (Čehija), 1935. gadā Šaha olimpiādē Varšavā (Polija).

1937. gadā guva panākumus jaunajā Ķemeru viesnīcas ēkā notikušajā Starptautiskajā Šaha turnīrā un kļuva par šaha lielmeistaru.

1938. gadā šaha turnīrā Margitā uzvarēja Francijas šaha lielmeistaru un pasaules čempionu Aleksandru Aļehinu.

1939. gadā 8. Šaha olimpiādē Buenosairesā (Brazīlija) V. Petrovs nezaudēja nevienā no šaha partijām, bet ar Aļehinu un Kapablanku nospēlēja neizšķirti.

1940. gadā viņš PSRS 12. čempionātā ieņēma 10. vietu.

1941. gada vasaras sākumā Vladimir Petrovs aizbrauca uz turnīru Rostovā pie Donas, kur viņu pārsteidza Otrā pasaules kara sākums. 1941. un 1942. gadā viņš piedalījās šaha meistar turnīros Maskavā un Sverdlovskā (tagad Jekaterinburga). 1942. gada 31. augustā viņu arestēja un piesprieda 10 gadus ieslodzījuma GULAG nometnēs. V. Petrovs mira soda nometnē Kotlasas tuvumā 1943. gada 26. augustā.

Vladimirs Petrovs dzimis 1908. gadā Rīgā, kurpnieka Mihaila Petrova un viņa sievas Anastāsijas ģimenē kā jaunākais no viņu trīs bērniem.

No 1919. līdz 1925. gadam mācījās Rīgas pilsētas Krievu vidusskolā.

1925. gadā Vladimir uzsāka studijas Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un Tieslietu fakultātē.

1926. gadā viņš ieguva pirmās vietas 1. Rīgas meistarsacīkstēs un Latvijas Šaha kluba meistarsacīkstēs un pārsvarā nodevās šaha spēlei.

*Vladimirs Petrovs (no kreisās puses) pret Igaunijas lielmeistaru Paulu Keresu, draudzības mačs starp Igauniju un Latviju 1938.gadā.
Foto Atrur Kalm*

1945.-1990. gadi

1951. gadā Latvijas Valsts universitātes pārstāvis **Marks Pasmans** iegūst Latvijas PSR šaha čempiona titulu, 1952. gadā par Latvijas PSR čempionu šahā kļūst LVU pārstāvis **Jānis Kļaviņš**, 1954. gadā - **Jānis Klovāns**. 1956. gadā **Jānis Kļaviņš** uzvar PSRS masu turnīrā un iegūst PSRS sporta meistara nosaukumu.

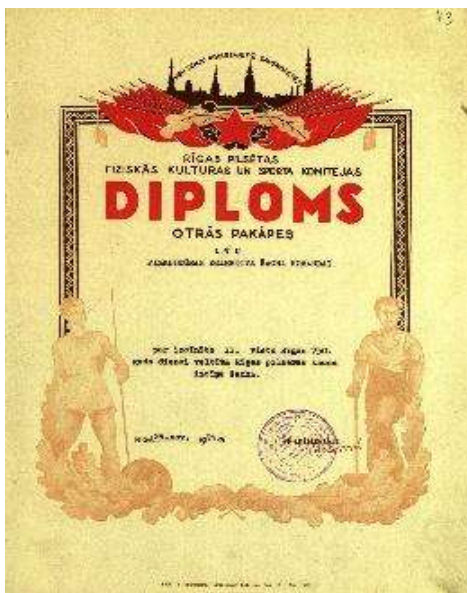
*Marks Pasmans.
Foto no grāmatas:
Latvijas šahistu jaunrade*

*Jānis Kļaviņš.
Foto no grāmatas:
Latvijas šahistu jaunrade*

*Jānis Klovāns.
Foto no grāmatas:
Latvijas šahistu jaunrade*

*Diploms LVU fizikultūras kolektīva šaha komandai par 2. vietu Rīgas pilsētas 750. gadadienai veltītā Rīgas pilsētas kausa izcīņā šahā.
Foto no LU Sporta centra krājuma*

1967. gadā Latvijas Augstskolu studentu spartakiādē LVU pārstāvis A. Suslovs iegūst 2. vietu vīriešu grupā, savukārt sievietes grupā 1. un 2. vietu iegūst LVU studentes **Benita Vilerte** un **Astra Ērgle** (prec.- Klovāne).
1971. gadā "Daugavas" komandu čempionātā LVU komanda izcīnā 1. vietu (**Leonīds Zolotonos**, **Andris Boltmanis**, **Juris Saksis**, **Jakovs Šimanovskis**, Benita Vilerte).

*Astra Klovāne (Ērgle).
Foto no grāmatas
Latvijas šahistu jaunrade*

*Benita Vilerte.
"Daugava" komandu čempionāts.
Foto Padomju students, 1971. gads*

1975. gadā Latvijas Augstskolu studentu spartakiādē vīriešu grupā 1. vietu ar Rīgas Politehniskā institūta studentu A. Rozi daļa LVU students J. Agafonovs, sievietes grupā 1. vietā T. Kaširska.
1980. gadā Latvijas Augstskolu studentu spartakiādē vīriešu grupā 1. un 2. vietu daļa V. Šulmans un **Zigurds Lanka**, sievietes grupā 2. vietā **Anda Šafranska**.

*Anda Šafranska.
Foto <http://waxmamucmam.pф>*

Anda Šafranska (1960), šaha lielmeistare, daudzus gadus bijusi viena no labākajām šaha spēlētājām Latvijā. 1982. gadā Anda Šafranska pirmo reizi kļūst par Latvijas sievietes šaha čempioni. Viņa ir astoņkārtēja Latvijas sievietes šaha čempionātu uzvarētāja.

Kopš 2000. gada dzīvo Leonā (Francija) un šaha čempionātos pārstāv Franciju.

*Zigurds Lanka.
Foto no grāmatas
Latvijas šahistu jaunrade*

1981./82. gadā LVU šaha komandai 1. vieta LAS kopvērtējumā (vīriešu grupā 1.-3. vietā LVU studenti Z. Lanka, V. Šulmans un Guntars Antoms, sieviešu grupā 1. vietā A. Šafranska, 3. vietā A. Breice).

1982./83. gadā LAS kopvērtējumā LVU šaha komandai 1. vieta (vīriešu grupā 1. vietā G. Antoms, 2. vietā A. Voitkēvičs, sieviešu grupā 1.-3. vietā A. Šafranska, A. Breice, I. Petrova).

1984. gadā LAS 1. vietu sieviešu grupā izcīna M. Romanovska. 1985. gadā LAS 1.-3. vieta sieviešu grupā LVU studentēm A. Šafranskai, I. Andručai un M. Romanovskai. 1987. gadā LAS vīriešu grupā 2. vietā J. Vītols, sieviešu grupā 1. vietā I. Paune un 3. vietā I. Andruča, savukārt Latvijas vīriešu čempionātā 2. vietā A. Šabalovs.

1990. gadā LAS sieviešu grupā 1.-3. vietā LVU studentes I. Paune, I. Treimane un S. Taimiņa.

Spožākās zvaigznes

Šī perioda visspožākais universitātes šahists bija **Mihails Tāls** (1936-1992) - starptautiskais lielmeistars, pasaules un PSRS čempions, žurnālists.

PSRS sporta meistars kopš 1954. gada, starptautiskais lielmeistars kopš 1957. gada. Astotais pasaules čempions no 1960. līdz 1961. gadam, astoņkārtējs šaha olimpiādes čempions, pieckārtējs Eiropas čempions (komandas sastāvā), pasaules studentu čempions (komandas sastāvā) no 1956. līdz 1958. gadam, PSRS čempions 1957.-1958., 1967., 1972., 1974., 1978. gados. Latvijas PSR čempions 1953. un 1965. gadā, republikas ātrspēles čempions 1971., 1973. gadā. Uzvarējis virknē starpzonu un starptautiskajos turnīros.

Beidzis Latvijas Valsts universitāti. 1960.-1970. gadā bija žurnāla "Šahs" galvenais redaktors.

*Mihails Tāls.
Foto Wikipedia.org*

Mihails Tāls (baltie) pret Marku Pasmānu (melnie) Latvijas PSR čempionātā, 1953. gads.

*Mihails Tāls un Bobijs Fišers
1960. gada olimpiādē.
Foto Vikipēdija*

*Mihails Tāls - pasaules čempiona
sagaidīšana Rīgā 1960. gadā.
Foto no Latvijas sporta muzeja
arhīva*

Vēl viens spožs LVU pārstāvis šahā - **Aivars Gipslis** (1937-2000).

*Aivars Gipslis.
Foto ruchess.ru*

Aivars Gipslis bija starptautiskais lielmeistars šahā, treneris un žurnālists - ilggadējs žurnāla "Šahs" galvenais redaktors. Vairākkārtējs Latvijas PSR čempions šahā – kopš 1955.gada titulu kopumā izcīnījis 8 reizes. PSRS sporta meistars kopš 1957. gada, starptautiskais lielmeistars no 1967. gada.

A.Gipslis bijis Pasaules eksčempiones šahā Nonas Gaprindašvili treneris no 1966. līdz 1979. gadam. 1976. gadā viņam piešķirts PSRS Nopelniem bagātā trenera nosaukums. Gipšļa trenētā PSRS sieviešu izlase uzvarēja sešās Pasaules šaha olimpiādēs. Studijas LVU beidza 1959. gadā, taču dzīves pēdējos gados viņš kā treneris strādāja Universitātes sportā.

*Kož acis sērs, cērt kaklā vaivars.
Ne tāds vien posts vēl daudzus skars,
Jo vakar viņš bij tikai Aivars,
Bet šodien ir jau lielmeistars.
Kā būs — te jājautā bez riska -
Ja celts tiks godā
starptautiskā?
/H. Heislars/*

*H. Heislera dzejolis un I. Dzerko saržs par godu tam, ka Aivars Gipslis kļuvis par starptautisko lielmeistaru.
Foto Dadzis, 1967. gads*

Aivars Gipslis (no kreisās puses) pret šaha lielmeistaru Viktoru Korčnoju, 1975. gads.

No LU Sporta muzeja krājuma

Korčnoja-Kasparova spēles analīze, 25. šaha olimpiādē, Lucernā (Šveice), 1982. gads. No kreisās puses Maija Čiburdanidze, Nana Joseliani, Aivars Gipslis, Nona Gaprindašvili, Nana Aleksandrija, Garijs Kasparovs, Eduards Gufelds.

1991.-2018. gadi

Diploms LU sieviešu komandai par iegūto 1. vietu Latvijas 1. Universiādē, 1991. gads

1992. gadā LU komanda iegūst 1. vietu vīriešu un sieviešu grupā Latvijas Universiādē. Laika posmā no 1993. līdz 1997. gadam LU komanda uzvar Latvijas Universiādē. 1996. gadā LU komanda pirmo reizi iegūst Latvijas čempionu titulu. 1998. gada LU komanda iegūst 3. vietu Eiropas kausa izcīņas priekšsacīkstēs, kā arī LU komandai otro reizi 1. vieta Latvijas komandu čempionātā.

Šajā periodā priekšplānā izvirzās vairāki talantīgi šahisti – Agnese Sīpola, Rolands Bērziņš, Artūrs Bernotas, aktīvi turpina spēlēt šahu iepriekšējā perioda LU pārstāvis, starptautiskais lielmeistars Jānis Klovāns, iegūstot pasaules senioru čempiona titulu.

Agnese Sīpola (Līckrastiņa, Meijere) (1972-) 1990. gadu pirmajā pusē bija viena no vadošajām Latvijas šahistēm. 1994. gadā ieguva 5.vietu un Latvijas meistarētes titulu Latvijas sieviešu čempionātā, 1996. gadā ieguva sudraba medaļu Latvijas sieviešu šaha čempionātā, uzvarot kādreizējo universitātes sportisti, turnīra uzvarētāju Andu Šafransku savstarpējā partijā. Latvijas 1992. gada atklātajā šaha čempionātā saņēma balvu kā labākā dalībniece sieviešu konkurencē. 1996. gadā Erevānā (Armēnija) pārstāvēja Latvijas sieviešu izlasi 32. šaha olimpiādē. Par panākumiem turnīros FIDE 2001. gadā viņai piešķīra starptautiskās meistarētes (WIM) nosaukumu. Bija precējusies ar lielmeistaru Viesturu Meijeru. Kopš 2000. gadu sākuma šaha turnīros piedalās reti. 2017. gada aprīlī Rīgā piedalījās Eiropas individuālajā šaha čempionātā sievietēm.

Rolands Bērziņš.

Foto Latvijas Šaha federācijas tīmekļa vietnē

Rolands Bērziņš (1975-) ir pārstāvējis Latvijas izlasi Eiropas šaha komandu čempionātā 1992.gadā. 1995. gadā viņš uzvarēja un ieguva starptautiskā meistara titulu starptautiskajā turnīrā Olomoucā (Čehijā). R. Bērziņam ir Latvijas šaha čempionātu sudraba un bronzas laureāts (2003, 2002).

Rolands Bērziņš LU ir ieguvis psiholoģijas maģistra grādu.

Arturs Bernotas (1995-) ir Latvijas FIDE meistars šahā (2015), šobrīd studē LU Fizikas, matemātikas un optometrijas fakultātē.

2010. gadā viņš bija otrais Latvijas junioru šaha čempionāta U16 vecuma grupā, bet 2011. gadā uzvarēja savā vecuma grupā Latvijas un Eiropas junioru čempionātā ātrajā šahā U16 vecuma grupā.

2012. gadā bija otrais Latvijas junioru šaha čempionāta U18 vecuma grupā. Divas reizes uzvarēja Termo-Eko kausa izcīņā šahā (2013., 2015.). 2014. gadā uzvarēja Rīgas Tehniskās universitātes Open B turnīrā.

2016. gadā bija otrais Latvijas ātrā šaha čempionātā un uzvarēja Rīgas pilsētas šaha čempionātā. 2017. gada martā Viļņā Baltijas zonālā turnīra otrajā posmā Arturs izpildīja savu pirmo starptautiskā meistara (IM) normu.

2017. gada maijā kļuva par Latvijas šaha čempionāta uzvarētāju un izpildīja otro starptautiskā meistara normu.

Viņš aizvien piedalās arī Latvijas studentu čempionātā, kurā ieguva 1. vietu 2014. un 2017. gadā.

*Arturs Bernotas,
Latvijas šaha čempionāts, 2017. gads.
Foto Latvijas Šaha federācijas tīmekļa vietnē*

Izmantotie informācijas avoti

Bētiņš Kārlis, 1867-1943: Šahs Latvijā līdz 1940. gadam / Kārlis Bētiņš, Arv[īds] Kalniņš un V. Petrovs. - Rīga : Valters un Rapa, 1940. - 315 lpp. : ilustrācijas.

Čika Vilis, 1913-1989.: Prezidiju konventa sports / Vilis Čika. - Ņujorka : Latvijas Korporāciju Apvienība, 1975. - 194, [1] lpp. : il.

H. Heislera dzejolis un I. Dzerko saržs par godu tam, ka Aivars Gipslis kļuvis par starptautisko lielmeistaru // Dadzis Nr.13 (1967, 1.jūlijs), 14.lpp.

Latvijas Šaha federācija. – Pieejams: <https://www.sahafederacija.lv> .

Latvijas šahistu jaunrade: šaha partiju, kombināciju un kompozīciju krājums /autori sastādītāji N. Žuravļevs, I. Dulbergs, G. Kuzmičovs ; [V. Kaņepa ievads, 4.-5. lpp.]. - Rīga: Avots, 1980. - 153, [3] lpp. : il., portr.

Benita Vilerte, "Daugava" komandu čempionāts // Padomju students (1971).

Personības Latvijas Universitātes sportā / J. Melbārža red. ; Latvijas Universitātes Sporta klubs "Universitātes sports". - Rīga : Latvijas Universitāte, 2004. - 261 lpp. - ISBN 9984725766.

Rīga Technical university Open. Pieejams: <http://rtuopen.lv/>.

Sporta izglītība Latvijas Universitātē / Latvijas Universitāte. Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte. Veselības un sporta izglītības centrs ; [autoru kolektīvs: R. Ansone ... [u.c.]]. - Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2009. - 263 lpp. ISBN 9789984450681.

Sports Latvijas Universitātē : vēsturiski informatīvs materiāls / Latvijas Universitāte. Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte. Veselības un sporta izglītības katedra ; [aut.kol.: R. Ansone ... [u.c.]]. - Rīga : Latvijas Universitāte, 1999. - 330 lpp. ISBN 9984516083.

Šahs Latvijā. Pieejams: https://lv.wikipedia.org/wiki/Kategorija:%C5%A0ahs_Latvij%C4%81.

Русские в Латвии. Pieejams: Russkije.lv,

Федерация Шахмат России. Pieejams: ruchess.ru,

Портал шахматистам. Pieejams: <http://шахматистам.рф>

Fotogrāfijas no LU Sporta muzeja krājuma un Latvijas sporta muzeja arhīva